

РІШЕННЯ № 12

Про надання роз'яснень статей 14, 15, 17 Правил адвокатської етики щодо відносин адвоката з клієнтом під час укладання договору про надання адвокатом правової (правничої) допомоги та межі перевірки кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури підстав для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, які викладені у заявах (скаргах)

«30» квітня 2024 року

м. Київ

Рада адвокатів України, розглянувши звернення Коноваленко Є.О. щодо повноважень КДКА надавати оцінку цивільним правовідносинам між адвокатом та клієнтами та з інших пов'язаних питань, врахувавши пропозиції членів Ради адвокатів України, керуючись статтями 55, 57 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Положенням про Раду адвокатів України, Регламентом Ради адвокатів України, **вирішила:**

1. Затвердити роз'яснення статей 14, 15, 17 Правил адвокатської етики щодо відносин адвоката з клієнтом під час укладання договору про надання адвокатом правової (правничої) допомоги та межі перевірки кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури підстав для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, які викладені у заявах (скаргах), що додається.
2. Секретарю Ради адвокатів України про прийняте рішення повідомити ВКДКА, кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури регіонів, ради адвокатів регіонів (Автономної Республіки Крим, областей, міста Києва, міста Севастополя) та заявника адвоката Коноваленко Є.О.

Голова Ради адвокатів України

/підпис/

Лідія ІЗОВІТОВА

Секретар Ради адвокатів України

/підпис/

Ігор КОЛЕСНИКОВ

**Про надання роз'яснень статей 14, 15, 17
Правил адвокатської етики щодо відносин
адвоката з клієнтом під час укладання договору
про надання адвокатом правової (правничої)
допомоги та межі перевірки КДКА підстав для
притягнення адвоката до дисциплінарної
відповідальності, які викладені у заявах (скаргах)**

Рада адвокатів України, розглянувши звернення адвоката Єлизавети Коноваленко про надання офіційного роз'яснення щодо того чи має право дисциплінарна палата кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури надавати оцінку цивільним правовідносинам з представництва інтересів адвоката з клієнтами, вирішувати питання щодо дефекту повноважень фізичних осіб (клієнтів) на укладення договорів про надання правничої допомоги та межі перевірки кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури підстав для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, які викладені у заявах (скаргах), врахувавши окремі думки членів Ради адвокатів України, керуючись Положенням про Раду адвокатів України, надає наступне роз'яснення.

Правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Відповідно до статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон) під терміном «адвокат» **визначено, що це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та у порядку, що передбачені цим Законом.**

Адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту.

Клієнт – фізична або юридична особа, держава, орган державної влади, орган місцевого самоврядування, в інтересах яких здійснюється адвокатська діяльність.

Відповідно до п. 4 частини 1 статті 1 Закону договір про надання правничої допомоги - це домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правничої допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правничої допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

Адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правничої допомоги (стаття 26 Закону).

Відповідно до частини 3 статті 27 Закону, до договору про надання правничої допомоги застосовуються загальні вимоги договірних прав.

Тим самим законодавець встановив пріоритет Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) в регулюванні договору про надання правничої допомоги, виходячи із загальних засад цивільного законодавства щодо свободи договору (у тому числі щодо його укладення), судового захисту цивільного права та інтересу, передбачених статтею 3 ЦК України.

Оскільки до договору про надання правничої допомоги застосовуються загальні вимоги договірних прав, то такий договір розглядається як юридичний факт; як зобов'язальне правовідношення, яке виникає внаслідок укладення договору (хоча ще є переддоговірні та постдоговірні відносини); у формальному сенсі такий договір розглядається як документ, у якому фіксуються його умови: такий договір розглядається як засіб правового регулювання (див: European Contract Code), в тому числі конкретизації прав та обов'язків.

Положеннями ЦК України передбачено, що представництвом є правовідношення, в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє. Представництво виникає на підставі договору, закону, акта органу юридичної особи та з інших підстав, встановлених актами цивільного законодавства (частини 1, 3 статті 237 ЦК України). Представництво, яке ґрунтується на договорі, може здійснюватися за довіреністю (частина 1 статті 244 ЦК України).

Отже, повноваження представника на укладення договору про надання правничої (правової) допомоги від імені юридичної особи можуть підтверджуватися на підставі закону, акта органу юридичної особи та з інших підстав, встановлених актами цивільного законодавства.

Повноваження адвоката як захисника або представника в господарському, цивільному, адміністративному судочинстві, кримінальному провадженні, розгляді справ про адміністративні правопорушення, а також як уповноваженого за дорученням у конституційному судочинстві підтверджуються в порядку, встановленому законом.

Документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правничої допомоги, можуть бути: договір про надання правничої допомоги; довіреність; ордер; доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги (стаття 26 Закону).

Відповідно до Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги, затвердженого рішенням Ради адвокатів України № 41 від 17.04.2019 нова редакція (далі - Положення) зі змінами, ордер видається адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням та повинен містити обов'язкові реквізити, передбачені цим Положенням. В Україні встановлюється єдина, обов'язкова для всіх адвокатів, типова форма ордера, яку затверджує Рада адвокатів України.

Ордер встановленої цим Положенням форми є належним та достатнім підтвердженням правомочності адвоката на вчинення дій в інтересах клієнта. Обмеження повноважень, якщо такі передбачені договором про надання правничої (правової) допомоги, є реквізитом ордеру (пункт 12 Положення).

Згідно з частиною 4 статті 27 Закону договір про надання правничої допомоги може укладатися на користь клієнта іншою особою, яка діє в його інтересах. Особливості укладення та змісту контрактів (договорів) з адвокатами, які надають безоплатну правничу допомогу, встановлюються законом, що регулює порядок надання безоплатної правничої допомоги.

Такими ж за змістом є приписи статті 14 Правил адвокатської етики, затверджених 09.06.2017 Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року (далі – ПАЕ) зі змінами, відповідно до якої договір про надання правової допомоги - договір, за яким одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується надавати правову допомогу іншій стороні договору (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору, у випадку, якщо така оплата передбачена договором.

До договору про надання правової допомоги також застосовуються загальні положення цивільного законодавства про договір (стаття 14 ПАЕ).

Разом з цим, статтею 15 ПАЕ визначено, що договір про надання правової допомоги може укладатись клієнтом або на користь клієнта іншою особою, яка діє в його інтересах. Особливості укладення та змісту контрактів (договорів) з адвокатами, які надають безоплатну правову допомогу, встановлюються законом, що регулює порядок надання безоплатної правової допомоги.

Якщо договір про надання правової допомоги укладено на користь клієнта іншою особою, яка діє в його інтересах, адвокат зобов'язаний отримати підтвердження згоди клієнта на надання йому правничої (правової) допомоги цим **адвокатом виключно у випадку, якщо цього вимагає закон**.

Відповідно до частини другої статті 240 ЦК України, **представник, який передав своє повноваження іншій особі, повинен повідомити про це особу, яку він представляє**, та надати їй необхідні відомості про особу, якій передані відповідні повноваження (замісника). Невиконання цього обов'язку покладає на особу, яка передала повноваження, відповідальність за дії замісника як за свої власні.

Натомість **вимога, щодо обов'язкового отримання адвокатом згоди клієнта** на надання йому правничої (правової) допомоги у разі укладення договору про надання правничої допомоги іншою особою в інтересах клієнта **передбачена КПК України**.

Відповідно до статті 51 КПК України, договір із захисником має право укласти особа, передбачена в частині першій статті 45 цього Кодексу, а також інші особи, які діють в її інтересах, **за її клопотанням або за її наступною згодою**.

Враховуючи, що до договору про надання правничої (правової) допомоги застосовуються загальні положення цивільного законодавства про договір, то

форма надання такої згоди може відповідати приписам статті 207 або статті 639 ЦК України тощо.

Також потрібно мати на увазі, що за правилами цивільного законодавства, тлумачення умов договору здійснюється відповідно до статті 213 ЦК України судом.

Адвокат зобов'язаний діяти в межах повноважень, наданих йому клієнтом, у тому числі з урахуванням обмежень щодо вчинення окремих процесуальних дій.

Відповідно до статті 14 ПАЕ, адвокат надає правову допомогу відповідно до законодавства України про адвокатуру та адвокатську діяльність на підставі договору про надання правової допомоги.

Стаття 17 ПАЕ визначає, що адвокат має право відмовитись від прийняття доручення клієнта, виходячи з будь-яких причин та без їх пояснення.

Приймаючи доручення про надання професійної правничої (правової) допомоги, адвокат повинен зважити на свої можливості щодо його виконання.

Адвокат не повинен здійснювати ведення справи, що не відповідає його рівню професійної компетенції, без участі та за згодою клієнта в ній іншого адвоката, який володіє необхідною компетенцією.

Адвокат, який здійснював захист клієнта під час досудового розслідування на підставі договору або за дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, має право відмовитись від прийняття доручення на захист цього клієнта в суді.

Адвокат, який здійснював (здійснює) захист клієнта за дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, не має права приймати доручення на надання професійної правничої (правової) допомоги цьому ж клієнту у цьому провадженні, а також з цих самих чи пов'язаних з ними обставинах, по яких адвоката було залучено для надання безоплатної правової допомоги на підставі договору про надання професійної правничої (правової) допомоги, укладеного з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням чи іншим суб'єктом.

При розгляді питань щодо повноважності адвоката діяти на підставі відповідного договору про надання правничої допомоги в будь-яких юрисдикційних процедурах, діє презумпція добросовісності дій адвоката при укладенні договору про надання правничої допомоги і виконання відповідного договору. Обов'язок спростування такої презумпції покладається на особу, яка оскаржує дії адвоката як уповноваженої особи за відповідним договором про надання правничої допомоги.

Відповідно до статті 34 Закону, підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку. Дисциплінарним проступком адвоката є: 1) порушення вимог несумісності; 2) порушення присяги адвоката України; 3) порушення правил адвокатської етики; 4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; 5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних

обов'язків; б) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; 7) порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом.

Не є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності винесення судом або іншим органом рішення не на користь його клієнта, скасування або зміна судового рішення або рішення іншого органу, винесеного у справі, в якій адвокат здійснював захист, представництво або надавав інші види правничої допомоги, якщо при цьому не було вчинено дисциплінарного проступку.

Оскільки до договору про надання правничої допомоги застосовуються визначені цивільним законодавством загальні вимоги договірного права, що впливають із виникнення, дії та припинення договору, а також визначеного законом органом на їх тлумачення, то у кваліфікаційно-дисциплінарних комісії адвокатури та ВКДКА відсутні повноваження на оцінку правовідносин, що виникли між адвокатом і клієнтом шляхом застосування Правил адвокатської етики у процедурі дисциплінарного провадження.

Таким чином, кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури та ВКДКА не можуть здійснювати оцінку наявності у адвоката повноважень на представництво або захист, що виникає з договору про надання правничої допомоги в суді, оскільки таке є прерогативою суду.

Проте зазначене не стосується випадків укладення договорів про надання правничої допомоги адвокатами, які зупинили чи припинили адвокатську діяльність, або укладають їх перебуваючи в умовах обставин несумісності, у зв'язку з здійсненням іншої діяльності несумісною з адвокатською (народні депутати, судді, прокурори, державні службовці, військовослужбовці або особи, які здійснюють альтернативну військовій службу). Дії таких адвокатів мають бути оцінені КДКА та ВКДКА з точки зору їх не відповідності вимогам Закону та Правил адвокатської етики за заявою будь-кого, визначеного статтею 36 Закону.

Тому, КДКА у разі надходження дисциплінарної скарги повинна встановити наявність відомостей про адвоката в ЄРАУ, у тому числі щодо зупиненої чи припиненої адвокатської діяльності, обставин несумісності, а також наявності у особи, яка уклала договір про надання правничої допомоги статусу адвоката.

У разі встановлення, що стороною договору про надання правничої (правової) допомоги в якості адвоката зазначено особу, яка не має статусу адвоката та/або отримала відповідні документи (свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, посвідчення адвоката України) у спосіб, який не передбачений законодавством про адвокатуру та адвокатську діяльність та прийнятих на його виконання рішень Ради адвокатів України, зазначені відомості скеровуються НААУ та до ВКДКА для направлення їх до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону для прийняття відповідного рішення, передбаченого статтею 32 Закону.

Статтею 23 Закону встановлені гарантії адвокатської діяльності, якими визначено, що дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється в особливому порядку.

Адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з підстав, передбачених цим Законом.

Дисциплінарне провадження - процедура розгляду письмової скарги, яка містить відомості про наявність у діях адвоката ознак дисциплінарного проступку (частина 2 статті 33 Закону).

Відповідно до статті 36 Закону, право на звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою (скаргою) щодо поведінки адвоката, яка може бути підставою для дисциплінарної відповідальності, має кожен, кому відомі факти такої поведінки.

Дисциплінарну справу стосовно адвоката не може бути порушено за заявою (скаргою), що не містить відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку адвоката, а також за анонімною заявою (скаргою).

За результатами розгляду заяви (скарги) про дисциплінарний проступок адвоката, довідки та матеріалів перевірки дисциплінарна палата кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури більшістю голосів членів палати, які беруть участь у її засіданні, вирішує питання про порушення або відмову в порушенні дисциплінарної справи стосовно адвоката (частина 1 статті 39 Закону).

За результатами розгляду дисциплінарної справи дисциплінарна палата кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури приймає рішення про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку і застосування до нього дисциплінарного стягнення або про закриття дисциплінарної справи. Рішення дисциплінарної палати приймається більшістю голосів від її загального складу, крім рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю, яке приймається двома третинами голосів від її загального складу.

Рішення у дисциплінарній справі має бути вмотивованим. Під час обрання виду дисциплінарного стягнення враховуються обставини вчинення проступку, його наслідки, особа адвоката та інші обставини (частини 1, 2 статті 41 Закону).

Звертаючись до КДКА з дисциплінарної скаргою (заявою) скаржник самостійно визначає склад дисциплінарного проступку адвоката. Своєю чергою, дисциплінарна палата має перевірити доводи, на яких ґрунтується дисциплінарна скарга.

Таким чином, відповідно до положень Закону, дисциплінарна справа розглядається виключно у дисциплінарному провадженні, тобто в межах процедури розгляду письмової скарги, яка містить відомості про наявність у діях адвоката ознак дисциплінарного проступку.

Закон не надає КДКА такого права, як вихід за межі дисциплінарної скарги з власної ініціативи, **оскільки зазначене є порушенням пункту 17 частини 1 статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».**
